

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

METODIKA PARTICIPÁCIE OBČANOV

NA TVORBE STRATEGICKÉHO ROZVOJOVÉHO DOKUMENTU KLASTRA OBCÍ

autor spracoval:

- **Mgr. Alexander Mušínska, PhD.**

názov výstupu: **Metodika participácie občanov na tvorbe strategického rozvojového dokumentu klastra obcí**

názov výstupu z opisu: Metodika participácie občanov na klastrovej/mikroregionálnej úrovni

zadávatel': Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti,

národný projekt: PODPORA PARTNERSTVA A DIALÓGU V OBLASTI, PARTICIPATÍVNEJ TVORBY VEREJNÝCH POLITÍK

ITMS kód projektu: 314011M298

operačný program: OP Efektívna verejná správa

zdroj financovania: Európsky sociálny fond

obdobie vyhotovenia/spracovania: 2019

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu.

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

Opis Národného projektu Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík predstavuje praktickú časť projektu. Zastrešuje dvanásť pilotných projektov, ktoré testujú rôzne participačné scenáre a nástroje zapojenia verejnosti do tvorby verejných politík na 4 úrovniach (národná, regionálna, mikroregionálna, lokálna). Zameranie verejných politík predstavuje témy ako sociálna inklúzia, otvorené dáta, udržateľná mobilita, deti a mládež, medziobecná spolupráca, využívanie verejných priestorov, odpadové hospodárstvo, environmentálna výchova a vzdelávanie. Projekty boli do pilotnej schémy vybrané na základe samostatnej výzvy k predkladaniu projektov ÚSV ROS, realizovanej v Novembri 2015. Na základe dvanástich memoránd o spolupráci medzi ÚSV ROS, konkrétnym subjektom verejnej správy (VS) a vybranou mimovládnu organizáciou, ktorá vznik projektu iniciovala, vznikne dvanásť verejných politík, pripravených na zavedenie do praxe. Pilotná schéma je súčasne cenným zdrojom dát pre analytickú činnosť, ktorá predstavuje druhú časť projektu.

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe

Analyticko-metodicko-legislatívna podpora zavádzania participatívnej tvorby verejných politík do praxe predstavuje teoretickú časť projektu, ktorá je zameraná na analytickú, metodickú, legislatívnu činnosť. Na základe analytickej, metodickej a legislatívnej činnosti bude priebežne budovaná verejne elektronicky dostupná znalostná databáza. Výsledkom bude *Analýza stavu a možností participácie v SR*, ako aj návrhy na legislatívne zmeny, zvyšujúce účasť verejnosti v procese prípravy, tvorby, implementácie, monitoringu a revízie verejných politík.

Budovanie kapacít v prostredí VS predstavuje samostatný blok činností. Jeho cieľom je identifikovať príčiny nedostatočnej aplikácie inovatívnych a participatívnych metód v praxi verejnej správy. Bude navrhnutý profil absolventa, architektúra a sylaby špecializovaného vzdelávacieho programu, ako aj metodiky pre nový vzdelávací program s názvom "Participatívna tvorba politík v prostredí verejnej správy". Súčasťou je pilotné testovanie programu vzdelávania na 3 skupinách účastníkov z prostredia VS (štátna správa, regionálna územná samospráva, regionálne združenia miest a obcí, miestna územná samospráva).

Centrum antropologických výskumov a pilotná schéma participatívnej tvorby verejných politík

Centrum antropologických výskumov sa v lete 2017 pripojilo do realizácie pilotnej schémy participatívnej tvorby verejných politík, ktorá je jedným z pilierov [národného projektu](#) Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti (ÚSV ROS) s názvom: Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. Pilotnú schému tvorí [12 pilotných projektov](#), testujúcich nové modely zapájania verejnosti do tvorby verejných politík na štyroch úrovniach verejnej správy:

- úroveň miestnej územnej samosprávy,
- úroveň regionálnej územnej samosprávy,
- mikroregionálna úroveň
- národná úroveň (štátna správa).

Pilotný projekt: Od Levoče po Spišský Hrad, politiky medziobecnej spolupráce

Cieľom projektu bolo vytvoriť také synergické prostredie v rámci klastra siedmich spriatelených obcí na východe Slovenska, aby bolo možné v rámci tohto zoskupenia tvoriť verejné politiky na základe spoločného procesu za účasti obyvateľov týchto obcí. Obce si často nevedia s tvorbou sociálno-ekonomického rozvoja svojho rozvoja z dôvodu rôznych prekážok, ako nedostatok financií, či administratívnych kapacít. Z toho dôvodu sa projekt snažil vytvoriť priestor na spoluprácu s dôrazom na kultúrny rozvoj a zachovanie kultúrneho dedičstva, integráciu marginalizovaných, znevýhodnených a sociálne vylúčených osôb, zamestnanosť v rámci zapojených obcí. Zámerom projektu bolo v spolupráci s obyvateľmi hľadať efektívne riešenia vyúsťujúce do spoločného plánu rozvoja obcí v našom mikroregióne.

Na príprave Plánu komplexného sociálno-ekonomického rozvoja na úrovni klastra, alebo aj mikroregiónu je nevyhnutné pracovať najmä s obyvateľmi spolupracujúcich obcí a jednotlivými zložkami populácie tak, aby nastavený plán a jeho riešenia našli pochopenie a odozvu verejnosti. Táto cesta nie je ľahká a ako príbeh projektu ukázal, často problémom spolupráce nie je nedostatok vôle na strane obyvateľov jednotlivých obcí, ale nezáujem na strane samosprávy a jednotlivých obecných úradov / starostov.

Aktivity projektu pozostávali z analýzy existujúcich strategických dokumentov a relevantných informačných zdrojov všetkých zúčastnených obcí a následne zberu kvalitatívnych dát z prostredia so zapojením verejnosti a obyvateľov z územia (verejné stretnutia s obyvateľmi obcí a mnohé iné aktivity).

V rámci projektu sa zrealizoval audit územia zúčastnených obcí a proces participatívnej tvorby plánu komplexného mikroregionálneho rozvoja.

Hlavné výstupy

- Plán komplexného klastrového/mikroregionálneho rozvoja,
- Metodika tvorby plánu komplexného mikroregionálneho rozvoja
- Metodika participácie občanov na klastrovej/mikroregionálnej úrovni,

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

- Komplexná analýza územia, ekonomického, sociálneho a ľudského kapitálu zúčastnených obcí,
- Legislatívne odporúčania v prospech lepšieho plnenia úloh obcí na miestnej aj mikroregionálnej úrovni.

Kontaktné osoby:

Obec Spišský Hrhov

- PhDr. Vladimír Ledecký: spissky.hrhov@vmnet.sk, 053/4592 238
- PaedDr. Michal Smetanka: michal.smetanka@gmail.com, 0918 672 660, 0907 931 192
- Magdaléna Čurillová: magdalena.curillova@spissky-hrhov.dcom.sk

Centrum antropologických výskumov:

- Judita Gogová: judita.gogova@gmail.com, 0903 641 731
- Miroslav Pollák: miropollak123@gmail.com, 0905 436 959
- Alexander Mušinka: alexander.musinka@gmail.com, 0905 436 538

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

Metodika participácie občanov na klastrovej/mikroregionálnej úrovni

Predkladaný dokument je návrhom procesu, metodikou, alebo pomocným manuálom, ktorý vám ponúkne návod ako zapájať verejnosť, občana a obyvateľov územia do procesu tvorby strategických dokumentov rozvoja, alebo iných verejných politík.

pre všetkých zástupcov miestnej územnej samosprávy, najmä voleným zástupcom obcí a pre aktívnych občanov obcí, ktorým záleží na rozvoji svojej obce. Metodika je určená aj ďalším aktérom v území, ktorým záleží na zlepšení kvality života v území. Bez obmedzenia je metodika určená všetkým aktívnym ľuďom dobrej vôle v akejkoľvek obci.

Cieľom predloženej metodiky zapojenia občanov do aktivít v prospech rozvoja obce/obcí je poukázať na dôležitú faktor, ktorým je komunikácia s občanom, obyvateľom obce / územia. Bez komunikácie a práce s verejnosťou, bez ktorej zmysluplný rozvoj obce nemôže existovať. Ak sa obíde, ignoruje a nezohľadní názor, myšlienky, nápady a odporúčania obyvateľov obce, veľmi rýchle dôjde k nezájmu a apatii obyvateľov, ktorí sa obci odcudzujú a spoločenský život v obci vymrie. Konečným dôsledkom je, že obec prestane plniť svoje pôvodné poslanie a stane sa pre svojich obyvateľov iba administratívnou prekážkou.

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

Mgr. Alexander Mušinka, PhD.

METODIKA PARTICIPÁCIE OBČANOV NA TVORBE STRATEGICKÉHO ROZVOJOVÉHO DOKUMENTU KLASTRA OBCÍ

Metodika participácie občanov
na klastrovej-mikroregionálnej úrovni

Spracované v rámci pilotného projektu č.5:
Od Levoče po Spišský hrad – politiky medziobecnej spolupráce

2019

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

OBSAH

- ÚVOD
- KOMUNIKÁCIA JE ZÁKLAD
- VZÁJOMNOM POROZUMENÍ SI
- MNOHÉ VECI NIE JE VIDIEŤ NA PRVÝ POHĽAD
- NIEKOĽKO „ODKAZOV NA LEGISLATÍVU“
- PÁR POZNÁMOK NA ZÁVER
- LITERATÚRA

Úvod

Cieľom predloženej metodiky zapojenia občanov do aktivít v prospech rozvoja obce/obcí je poukázať na dôležitú súčasť komunikácie a práce s verejnosťou, bez ktorej zmysluplný rozvoj obce nemôže existovať. Ak sa obíde, ignoruje a nezohľadní názor, myšlienky, nápady a odporúčania obyvateľov obce, veľmi rýchle dôjde k nezaujmu a apatii obyvateľov, ktorí sa obci odcudzujú a spoločenský život v obci vymrie. Konečným dôsledkom je, že obec prestane plniť svoje pôvodné poslanie a stane sa pre svojich obyvateľov iba administratívnou prekážkou. Metodika je určená najmä pre volených zástupcov obcí a pre aktívnych občanov obcí, ktorým záleží na rozvoji svojej obce. Bez obmedzenia je metodika určená všetkým aktívnym ľuďom dobrej vôle v akejkoľvek obci.

Hneď na úvod je ale nevyhnutné poznamenať, že ak čitateľ očakáva od tohto textu jasný a presný návod (v zmysle receptu a-la kuchárska kniha) ako postupovať pri zapojení občan do tvorby programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) alebo všeobecne do vecí verejných – toto očakávanie nebude naplnené. A platí to v prípade lokálnej (obecnej) úrovne ale aj v rovine mikroregionálnej (klastrovej). Neexistuje totiž univerzálny nástroj, ktorý by fungoval vždy a všade. V každej obci a v každej situácii je to individuálne a v tomto smere spomínaný recept si musí každá obec (mikroregión) nájsť sama.

Aby toto hneď od počiatku nevyznelo úplne negativisticky, je vhodné povedať, že aj napriek vyššie povedanému, existuje niekoľko všeobecných zásad a pravidiel, ktorých dodržiavanie a využívanie v nami sledovanom zámere prinesie pozitívny výsledok. To znamená, že občania sa aktívne zapoja do tvorby PHSR, t.j. do tvorby verejných politík.

Budeme veľmi radi, ak tento stručný manuál, budú čitatelia vnímať skôr ako inšpiratívny nástroj vďaka ktorému budú hľadať vlastné konkrétne riešenia a mechanizmy, ktoré v konkrétnej

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

situácii budú funkčné a zmysluplné. Budeme veľmi radi ak nám všetci zainteresovaní poskytnú spätnú väzbu a poskytnú nám vlastné skúsenosti ako to to prebiehalo (v ich) konkrétnom prípade. Totiž, len na základe konkrétnych príkladov sa následne dajú budovať všeobecnejšie pravidlá, robiť všeobecnejšie analýzy a definovať odporúčania ďalším.

KOMUNIKÁCIA JE ZÁKLAD

Motto:

V jednote je sila a v odhodlaní život.

stará spišská múdrosť

Ak si uvedomíme, čo v skutočnosti program hospodárskeho a sociálneho rozvoja (PHSR) reálne znamená, zistíme, že v tomto prípade nejde iba o formálny dokument alebo niekoľko popísaných strán. PHSR je zhmotnením predstáv ľudí ako by si predstavovali aby ich obec (mikroregión) sa mal vyvíjať, kam ma smerovať, a ako by mal vyzerať za 10, 20, 50 rokov. Ak si túto základnú vec uvedomíme, veľmi jednoducho zistíme, že celá tvorba PHSR – a v širšom zmysle vlastne verejných politík ako takých – je v o **komunikácii**. Nie náhodou vám skúsený facilitátor tvorby PHSR povie, že najdôležitejšou časťou PHSR je **proces** jeho prípravy, tvorby a spracovania.

Komunikácia je jednou z najdôležitejších prvkov všetkých spoločností a veľmi zjednodušene povedané, je jeho „biologickou“ súčasťou. Bez komunikácie by človek ako biologický druh nebol tým čím je. Pre komunikáciu si vytvoril aj unikátne biologické nástroje – medzi ktorými najvýznamnejšie miesto zaujíma práve hlavný nástroj komunikácie **jazyk**. Zároveň komunikácia je jednou z najťažších spoločenských zručností a človek sa ju učí zvládať v podstate celý život.

Pojem komunikácia má svoj pôvod v latinskom výraze communis, čo znamená spoločný. Komunikáciu možno charakterizovať ako vzájomnú výmenu informácií o faktoch, myšlienkach, pocitoch medzi dvomi alebo viacerými ľuďmi, resp. skupinami, prostredníctvom používaných symbolov. Ak z prenosu informácií nevyplýva vzájomné porozumenie, nejde o komunikáciu. (Olexová, 2006)

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

Nemyslíme si, že na tomto mieste je nevyhnutné robiť prehľad teórie komunikácie alebo prehľad foriem komunikácie. O tejto téme je v súčasnosti popísaných množstvo materiálov, pričom stačí do internetového prehliadača zadať slovo *komunikácia* alebo *efektívna komunikácia* a vyvalí sa na čitateľa viac materiálov ako je schopný za jeden ľudský život prečítať.

Pri komunikácii je v kontexte nami sledovaných cieľov, t.j. zapojenia ľudí do tvorby PHSR resp. do verejných politík ako takých, je nevyhnutné na lokálnej alebo mikroregionálnej úrovni, dodržiavať pravidlo, že členovia samosprávy vrátane starostu, musia s ľuďmi komunikovať dlhodobo. Vzťah v tomto smere sa vytvára veľmi dlho. Treba mať na pamäti, že v menších obciach aj v rámci komunikácii platia vo všeobecnosti mierne odlišné pravidlá ako v prípade väčších obcí alebo dokonca miest.

Skúsenosti z praxe ukazujú, že využívať pri tom by sa mali jednak tradičné formy komunikácie ale aj nové možnosti, ktoré prináša nová doba.

Je dobre si uvedomiť známy fakt, že v prípade malých spoločností je efektívne komunikovať so „všetkými“ ľuďmi priamo avšak vo väčších obciach a mestách to už technicky dosť dobre nie je možné. Ak hovoríme o tradičných formách komunikácie máme na mysli spôsoby odovzdávania informácii, spoločenského vedomia, noriem ale aj spoločenskej kontroly a pod, tak ako sa to dialo v minulosti. Na obciach takýmito miestami boli spoločné obecne aktivity – pravidelné stretnutia ľudí v kostole (kostoloch), krčmách, na športových podujatiach, spoločenských akciách. Tam všade sa v minulosti ale aj v súčasnosti, stretávajú ľudia z obce, vzájomne komunikujú, informujú sa a pod. Tieto formy a mechanizmy sú v mnohých (hlavne menších obciach) ešte stále prítomné a funkčné. Vyžadujú si však okrem mnohých iných fenoménov aj tú skutočnosť, že ľudia sa v obci musia vzájomne osobne poznať.

Celá táto komunikácia sa však riadi veľmi presnými a jasne definovanými pravidlami, ktoré majú svoj význam a hierarchiu. Niektoré sú jasné na prvý pohľad a stále sú všeobecne vnímané

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

ako funkčné ale mnohé z nich sú „skryté“ pod povrchom prvoplánovosti. Ich porozumenie je podľa nášho názoru nevyhnutné pre správnu komunikáciu a pre vyvarovania sa následných chýb. Medzi tzv. „jasné“ pravidlá patrí napríklad všeobecne známa skutočnosť, že názory mladých a hlavne detí sa vnímajú inak (často menej významne) ako dospelých, že potreby ľudí v aktívnom veku sú uprednostňované pred potrebami seniorov a pod.

Na druhej strane už menej známe sú fakty, že niektoré zmeny (akokoľvek by boli potrebné, vhodné a efektívne) nemôže v menších komunitách iniciovať a realizovať hoci kto. Musí to byť niekto, kto je v obci uznávaný a vážený (tzv. *big man* alebo mienkotvorná osoba) a pod.

Veľmi dobre o týchto veciach píše český etnológ Jozef Kandert vo svojej knihe *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v šedesátých až osmdesátých letech 20. století*. (Kandert, 2004). Vo svojej práci okrem iného poukazuje na zotrvačnosť tradičných modelov (napr. v kontexte susedskej výpomoci pri distribúcii potravín), ktoré pretrvávali aj v čase, kedy už ich ekonomická opodstatnenosť prestala dávať zmysel. Ich zrušenie však nie je možné kýmkoľvek v obci, lebo by nebolo akceptovateľné väčšinou. Tá by dotyčného jednoducho vyčlenila zo svojej komunity (napr. „prestala by s ním komunikovať“) ale tradíciu by si zachovala. Ak však so zmenou prišiel starosta, ktorý bol vnímaný ako významný člen miestneho spoločenstva, jeho príklad bol vnímaný pozitívne a všetci sa mu (radi) podriadili.

V mnohých aj menších obciach ale hlavne vo väčších obciach a mestách, už tradičné formy komunikácie nové formy komunikácie nestačia a je nevyhnutné sa orientovať aj na nové komunikačné formy. V tomto smere nemáme na mysli len notoricky známe nové technologické možnosti – sociálne siete, mobily a pod. Ide tu o ďaleko širšiu oblasť „noviniek“ a novátorských prístupov.

Opäť v tomto smere nie je univerzálne odporúčanie, ktoré by pokrylo celú variabilitu situácii v teréne. Samospráva a starosta v tomto smere musia byť veľmi citliví a spoločenské

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

zmeny vo svojej obci. Podľa nášho názoru nie je nič efektívnejšie a účinnejšie ako dodržiavanie niektorých všeobecných zásad:

- komunikácia nie je jednorazová záležitosť ale dlhodobý a nikdy nekončiaci proces;
- osoba, ktorá vstupuje do verejnej politiky musí mať na pamäti, že verejná politika si vyžaduje nutnosť neustále sa učiť a vzdelávať,
- nič nie je lepšie ako sa inšpirovať (nie nevyhnutne kopírovať) zo skúseností tých, „ktorým to funguje“.

Veľmi dobrým príkladom na úrovni nami sledovaných obcí a mikroregiónu je už veľmi známy Spišský Hrhov. aj napriek tomu že táto obec, jeho samospráva, starosta, aktivity a pod,. sú už veľmi značne mediálne známe a dokonca môžu vzbudzovať dojem, že „už je toho priveľa“, nedá sa tejto obci uprieť skutočnosť, že mnohé veci tu zafungovali. Je stále sa čo učiť a inšpirovať.

V našom kontexte by sme chceli upriamiť pozornosť na dve inšpiratívne veci. Jednu z nich je všeobecne známa skutočnosť, ktorá vychádza v prípade obce Spišský Hrhov z faktu, že v obci došlo k výraznej demografickej zmene. Obec sa výrazne zväčšila – t. j. ľudia sa prestali osobne poznať; a výrazne sa omladila – v obci je štatisticky výrazne zastúpenie mladých obyvateľov – rodín s deťmi, pričom veľká časť z nich dochádza za prácou mimo obec. To viedlo k skutočnosti, že mnoho z týchto mladých ľudí aktívne využíva nové technológie na komunikáciu s rodinou a svojím okolím. Výsledkom je skutočnosť, že obec – samospráva, jej členovia a starosta, ale aj bežní obyvatelia – presunuli časť svojej vzájomnej komunikácie na internet a sociálne siete.

Aktuálne okrem článkov o obci v bežných informačných médiách informácie nájdeme aj na stále aktuálnej stránke obce (čo už dnes nie je v princípe ničím výnimočným), ale existujú pravidelne blogy a facebookové profily členov samosprávy, starostu, profily na sociálnych sieťach jednotlivých i neformálnych skupín v obci (napr. Spišský Hrhov Hrhovčanom, Spišsky Hrhov - kúpim, predám, darujem, vymením..., Stacionár Spišsky Hrhov, Kúpalisko Spišský Hrhov a pod.), na youtube je samostatný kanál obce s informačnými videami a pod.

Druhou inšpirujúcou aktivitou obce je snaha prekonať stále sa znižujúce možnosti vzájomnej komunikácie a následného osobného spoznávania sa ľudí v obci. A tento stav nie je len výsledkom zmien v spoločnosti obecne (hekticita súčasnej doby, nové formy zábavy a informácie a pod.) ale aj spomínaným rapidným zvýšením počtu obyvateľov obce. Okrem tradičných foriem spoločných zábav akými sú obecné slávnosti (ktoré okrem iného obec posunula na podstatne vyššiu úroveň tým, že okrem tradičných koncertov a vystúpení obohatila o množstvo celoobecných aktivít a podujatí pre rôzne vekové kategórie) samospráva začala organizovať tzv. *verejné ulicovce*. Ide v podstate o pravidelnú akciu ľudí z konkrétnej ulice, ktorí spoločne pre seba ale aj pre všetkých ostatných, pripraví posedenie „pri guláši“, v rámci ktorého to všetko sami pripraví, zorganizujú a spoločne zrealizujú. Dôvod na vzájomné poznanie sa a výmenu informácií – t.j. komunikáciu – nie je potrebné zdôrazňovať.

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

O VZÁJOMNOM POROZUMENÍ SI

Motto:

Najprv myšlienka, potom slovo a nakoniec skutok.

Nie naopak.

stará spišská múdrosť

„Najväčšou prekážkou komunikácie je ilúzia, že sme si rozumeli.“

George Bernard Shaw

Ak hovoríme o komunikácii, je nevyhnutné si uvedomiť aj skutočnosť, že ľudia si musia aj vzájomne rozumieť. A to nie len v rovine jazyka – mali by hovoriť rovnakým jazykom – ale aj v rovine „kultúrneho porozumenia“.

Vyššie uvedené tvrdenie je založené na fenoméne, ktorý vychádza z mylného predpokladu, podľa ktorého sme presvedčení, že pri akejkolvek komunikácii na položenú otázku dostaneme odpoveď. V skutočnosti platí to, že **na akúkoľvek položenú otázku, nikdy nedostaneme odpoveď.**

V realite komunikácia prebieha tak, že v prípade položenej otázky dôjde u jej príjemcu k jej preloženiu do prijímateľovho kultúrneho kontextu a na takto vzniknutý preklad nakoniec dotazovaný poskytne odpoveď. Inak povedané **nedostávame odpoveď na otázku ale na jej preklad.**

Prečo je to významné? Pretože pri preklade môže dôjsť k významovému (kultúrnemu) posunu. Pokiaľ nevieme ako znie preklad nami položenej otázky získame síce odpoveď ale nevieme na akú otázku. Preklad otázky pritom môže byť v kontexte významu veľmi dôležitý.

Použijeme ako príklad modelovú situáciu, kedy napr. americký sociológ sa opýta na Slovensku otázku, či ste vyrastali ako týrane dieťa. Odpoveď bude zväčša záporná. Ak však následne sa opýta, či ste dostali ako deti tzv. „výchovnú po zadku“ (dokonca na verejnosti), odpoveď bude vo väčšine prípadov kladná. Dať u nás (na verejnosti) „výchovnú po zadku“, totiž v našom kultúrnom kontexte nie je vnímané ak týranie dieťaťa, zatiaľ čo v americkom kultúrnom kontexte strednej triedy to za týranie dieťaťa považované je. V tomto prípade jasne vidíme k akým významným posunom dochádza pri „preklade“ bežnej (úplne zrozumiteľnej) otázky.

Podobným spôsobom môžeme uviesť príklady významového posunu v prípade iných bežných otázok, aj mimo americko-slovenského kontextu. Podobným spôsobom môžeme mať problém odpovedať na bežné otázky u lekára či pravidelne konzumujeme alkohol (dať si pivo po nedeľnom obede napr. u nás nie je vnímané ako pravidelná konzumácia alkoholu), alebo odpoveď na otázku či sa máme dobre, kde bývame (môžeme odpovedať vo význame zmysle kde máme trvalý pobyt, kde reálne bývame, kde sa najviac zdržujeme, kde vlastníme nehnuteľnosť a pod.) a pod.

V kontexte tvorby PHSR (verejných politík) a zapojení do tohto procesu obyvateľov obce (mikroregiónu) je vhodné si uvedomiť aj ďalšie špecifikum. V obecnej rovine platí, že nestačí sa konkrétneho občana opýtať sa napr. čo by v obci chcel mať a ako by obec v budúcnosti mala vyzeráť. Aby ktokoľvek mohol napr. na takúto otázku kompetentne odpovedať mal by v danej problematike byť dostatočne zorientovaný a informovaný. Inak povedané občan by mal vedieť čo sa dá vo všeobecnosti chcieť, aby si vybral nie to čo „náhodou“ pozná, ale to čo si vybral je výsledkom všeobecnej znalosti a jasne zdôvodneného výberu. Občan by si zvolený výber mal vedieť odôvodniť – pričom argument „pretože lebo“ nestačí.

Opäť v tomto smere je nevyhnutné aby sa ľudia čo najviac vzdelávali, chceli vzdelávať a vedeli sa inšpirovať z rôznych zdrojov vrátane dobrých skúseností zo svojho okolia. Zároveň tieto skúsenosti by mal byť schopný „pretaviť“ do reality svojej obce (mikroregiónu). Ideálny stav je, ak obec a jej obyvatelia kontinuálne komunikujú a vnímajú obec ako svoj súkromný priestor.

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

V tomto kontexte totiž platí skutočnosť, že k súkromnému priestoru pristupujeme ďaleko dôslednejšie ako k verejnému priestoru. Príkladom môžu byť veľmi dobre upravené a spravované súkromné domy a pozemky, pričom na ich udržiavanie sa snaží získať čo najviac informácií – navštevuje susedov, baví sa o tom v rámci rodiny a blízkeho okolia (napr. spolupracovníkov alebo neformálnych skupín (partii) a pod.

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

MNOHÉ VECI NIE JE VIDIEŤ NA PRVÝ POHĽAD

Motto:

Ty máš nápad, ja mám nápad.

Povedzme si ich a obaja budeme mať dva nápady.

stará spišská múdrosť

Taktiež platí skutočnosť, že pri komunikácii a následnej realizácii navrhovaných riešení veľmi často nejde o prvoplánový ekonomický prínos. Aj napriek mnohým tvrdeniam ekonómov človek sa takmer nikdy nechová úplne ekonomicky. Mnohé rozhodnutia totiž sú často z pohľadu ekonomiky sú iracionálne, ale aj napriek tomu sa bežne realizujú. Okrem priameho finančného dopadu v tomto smere veľkú úlohu zohrávajú aj iné – neekonomické – faktory. Významný francúzsky sociológ a antropológ Pierre Bourdieu (Bourdieu, 1998) to nazýva kultúrny, sociálny a symbolický kapitál. Typickým príkladom napr. na malých obciach v tomto smere sú aktivity v náboženských spolkoch, športových spolkoch alebo všeobecne známy a bežný fenomén dobrovoľných hasičov. Ani jedna z týchto aktivít neprináša ľuďom priamy ekonomický prínos (často práve naopak), ale pre fungovanie society (spoločnosti) sú nesmierne významné. Poskytujú totiž ľuďom ďaleko významnejší sociálny, kultúrny a symbolický kapitál. Pričom platí skutočnosť, že ani seba lepší a vyšší finančný prínos, nedokáže úplne nahradiť neekonomické benefity.

Ako príklad použijem situáciu, ktorú sme zaznamenali počas našich výskumov v 90. rokoch v nemenovanej obci na východe Slovenska. Miestny podnikateľ, ktorého podnikateľské aktivity boli veľmi úspešné, a mnohé zákazky musel odmietať lebo kapacitne ich nestíhal realizovať, v sobotu išiel s ostatnými spoluobčanmi okopávať zemiaky na tzv. záhumienky. Na moju otázku, či skutočne potrebuje tie zemiaky? Či by nemohlo pre neho výhodnejšie venovať sa podnikateľským zákazkám, a zemiaky si radšej kúpiť? Jeho odpoveď bola veľmi výpovedná: Jasne, že mi tie zemiaky nie je treba, ale skúsil by som s ostatnými neísť na záhumienky, tak by ma v obci ostatní „zožrali“ a v komunite by som „skončil“.

Ľuďom zďaleka nejde len o peniaze. Dokazuje to známy experiment behaviorálneho ekonóma Dana Arielyho z Duke University a jeho kolegov z roku 2008, pri ktorom jeho účastníci skladali lego. Jedincov rozdelili do dvoch skupín, zmysluplnej alebo sizyfovskej. Pocit zmysluplnosti navodili v prvej skupine tak, že ak človek zložil lego, hračku postavili pred neho, aby videl výsledok svojej práce. Ak účastník experimentu chcel, mohol pokračovať v stavbe ďalších hračiek, ktoré sa pred ním hromadili tak, ako ich skladal. V sizyfovskej skupine taký prvok hrdosti na vlastnú prácu chýbal, lebo hneď po tom, čo človek lego poskladal, pred ním hračku rozložili. Rovnaký scenár sa zopakoval vždy po zložení hračky.

Ariely a jeho kolegovia porovnali, koľko hračiek postavili ľudia v zmysluplnej a sizyfovskej skupine. Zistili, že ak mali jedinci pocit, že ich práca má zmysel, postavili oveľa viac hračiek ako členovia sizyfovskej skupiny. Tých demotivovali tým, že na vlastné oči videli, ako sa ničí hračka, do ktorej investovali toľko úsilia a času. (Horák, 2019)

Ak sa samospráve podarí získať dostatočný počet podnetov na tvorbu PHSR (verejných politík) je vhodné si uvedomiť, že aj v tomto smere neplatí priama úmera. Máme na mysli skutočnosť že väčšina neznamená automaticky aj najlepšie a už vôbec neznamená, že sa jedná o jediné vhodné riešenie. Veľmi často sa mylne interpretuje tvrdenie, že demokracie je právo väčšiny. Demokracia nie je právo väčšiny (to je v podstate diktatúra – v nedávnej dobe sme mali skúsenosť s diktatúrou proletariátu), ale demokracia je fakticky právo a možnosti menšiny. Sila demokracie je v tom, že okrem umožnenia sa realizácie väčšiny, dáva aj možnosti na realizáciu menších.

V záujme zapojenia všetkých menších do prípravy PHSR a vypočutia si každého užitočného nápadu je potrebné uprednostniť takú formu tvorby PHSR, ktorá neignoruje ani najmenší hlas a najtichšiu myšlienku.

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

Občiansky postup spracovania PHSR stojí a padá na vôli členov komunity mesta alebo obce podľa uplatňovanej zásady, že **„Každý občan je najlepším odborníkom na svoj život.“** Aj keď toto tvrdenie môže vyznieť veľmi odvážne, v našom kontexte sa tým myslí predovšetkým skutočnosť, že ku všetkým problémom, otázkam, potrebám a iniciatívam je občan na miestnej úrovni najbližšie.

Občiansky postup garantuje, že výstupy sú úplne jedinečné a neopakovateľné pre každú komunitu, každý spracovaný dokument je iný a odlišuje sa nielen počtom rozvojových oblastí a špecifickými cieľmi, ale aj tvorivým prístupom každého člena pracovného tímu.

Účastníkom pracovného tímu môže byť v ktoromkoľvek bode spracovania PHSR každý obyvateľ obce. Stretnutia sú zásadne otvorené, vopred oznámené a účasť je striktné dobrovoľná. Všetci členovia tímu sú si rovní a vystupujú z pozície občana a nie experta v danej oblasti, v ktorej pracujú. (Maciak, Ľ., Maciaková, J., Pollák, M., 2007)

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

NIEKOĽKO „ODKAZOV NA LEGISLATÍVU“

Motto:

Mlčiacemu obyvateľovi ani vlastná obec nerozumie.

stará spišská múdrosť

Zapojenie občanov do vecí verejných na lokálnej alebo regionálnej úrovni predpokladá aj slovenská legislatíva. Tá vo svojich základných právnych dokumentoch jednoznačne predpokladá aktívnu účasť občanov na správe a fungovaní štátu a celej spoločnosti. Toto zapojenie v legislatívnej rovine, je vnímané aj v rámci Európskej únie ako nadpriemerné, o čom svedčí uznanie na medzinárodných fórach v prospech SR, napr. v rámci agendy otvoreného vládnutia (ktorej účelom je vytváranie systémových nástrojov v prospech zvyšovania účasti verejnosti na tvorbe štátnych politík) patrí SR medzi svetovú špičku.

Bohužiaľ však musíme konštatovať, že aj napriek zákonom a zákonným nariadeniam, ktoré vychádzajú občanom v ústrety, občania tieto svoje možnosti nevyužívajú – resp. využívajú veľmi málo. Nie len na nadnárodnej úrovni (napr. veľmi nízka účasť pri voľbách do Európskeho parlamentu), ale aj v mnohých obciach veľmi často väčšinovo prevláda pasivita a nezáujem o veci verejné. Výsledkom takéhoto nezáujmu je nie zriedkavá situácia, kedy verejný priestor v obci ovládne jedna skupina ľudí, využívajúca ho vo svoj vlastný prospech, pričom tento nemusí byť totožný so záujmami ostatných obyvateľov. V mediach môžeme nájsť množstvo príkladov, kedy obec je „zneužívaná“ samosprávou, podnikateľmi, alebo inými záujmovými skupinami často proti záujmom obyvateľov obce.

Zároveň na druhej strane platí, že možnosti participácie občanov na činnosti samosprávy sú legislatívne veľmi dobre pokryté. Na participáciu občana na veciach verejných v rovine miestnej samosprávy jednoznačne odkazuje už Ústava slovenskej republiky, ktorá na mnohých miestach toto práva jednoznačne garantuje. Venovanej je v podstate celá štvrtá hlava, t. j. články

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

64 – 71 (Ústava SR, 1992). Už v tomto základnom dokumente je okrem iného jasne zadané, že samosprávu, t. j. starostu a zastupiteľstvo – na rozdiel od napr. poslancov Národnej rady – volia všetci obyvatelia obce, ktoré majú v nej trvalý pobyt. To znamená nie len občania Slovenskej republiky ale aj cudzinci, ktorí majú v danej obci trvalý pobyt.

Čl. 69, ods. 2 a ods. 3:

(2) Obecné zastupiteľstvo tvoria poslanci obecného zastupiteľstva. Poslancov volia na štvorročné obdobie **obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt**. Voľby poslancov sa uskutočňujú na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním.

(3) Starostu obce **volia obyvatelia obce, ktorí majú na jej území trvalý pobyt**, na základe všeobecného, rovného a priameho volebného práva tajným hlasovaním na štvorročné obdobie. Starosta obce je výkonným orgánom obce; vykonáva správu obce a zastupuje obec navonok. Dôvody a spôsob odvolania starostu pred uplynutím volebného obdobia ustanoví zákon.

(Ústava SR, 1992)

Ďaleko detailnejšie je uvedená situácia bližšie popísaná v zákone o obecnom zriadení 369/90. Podieľať sa na veciach verejných má napr. podľa tohto zákona každý obyvateľ obce s trvalým pobytom v danej obci, pričom toto právo je nie len v rovine volieb do orgánov samosprávy ale aj inými spôsobmi. Pre nás sú pravdepodobne najdôležitejšie miestne referendum ale hlavne formou zhromaždenia obyvateľov obce (Zákon 369/1990).

Podľa § 4 ods. 2 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení vykonávajú samosprávu obce jej obyvatelia, a to nasledovnými formami:

- a) orgánmi obce,
- b) miestnym referendom,
- c) zhromaždením obyvateľov obce.

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

Podľa § 3 ods. 2 zákona sa obyvateľ obce zúčastňuje na samospráve obce a má právo najmä:

- a) voliť orgány samosprávy obce a byť zvolený do orgánu samosprávy obce,
- b) hlasovať o dôležitých otázkach života a rozvoja obce (miestne referendum),
- c) zúčastňovať sa na zhromaždeniach obyvateľov obce a vyjadrovať na nich svoj názor a zúčastňovať sa na zasadnutiach obecného zastupiteľstva,
- d) obracať sa so svojimi podnetmi a sťažnosťami na orgány obce.

Všetky tieto práva vyplývajú z ústavného práva občanov zúčastňovať sa na správe vecí verejných, pričom právo voliť orgány samosprávy zodpovedá právu zúčastňovať sa na správe vecí verejných slobodnou **voľbou svojich zástupcov**. Ostatné práva sú formou realizácie práva zúčastňovať sa na správe vecí verejných **priamo**.

1. Petície občanov
2. Miestne referendum
3. Zhromaždenia obyvateľov obce
4. Právo zúčastňovať sa na zasadnutiach zastupiteľstva a rady
5. Možnosť verejnosti vyjadriť sa k prerokovávaným materiálom
6. Informovanosť a sloboda informácií
7. Formy občianskej participácie

Príklady občianskej participácie pre jednotlivé fázy procesu tvorby politiky	
<i>fáza procesu politiky</i>	<i>nástroje občianskej participácie</i>
iniciácia problému	sťažnosti; petície; podnety; návrhy; demonštratívne aktivity
estimácia politiky	návrhy; komentáre; pripomienky; protinávrhy

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

selekcia politiky	iniciovanie volieb/účasť na voľbách; iniciovanie referenda/účasť na referende; účasť/vystúpenia na zasadnutiach rozhodovacích orgánov; petície; demonštratívne aktivity
implementácia politiky	účasť na implementovaní zvolených nástrojov
evaluácia politiky	sťažnosti; podnety; pripomienky; účasť na prieskumoch
ukončenie politiky	aktívne odmietanie realizovanej politiky (štrajky/demonštrácie/petície); pasívne odmietanie realizovanej politiky (nezáujem o politiku)

(podľa: Klimovský 2008)

Účasť obyvateľov obce na tvorbe PHSR svojej obce alebo na tvorbe PHSR (resp. strategického rozvojového dokumentu) klastra obcí je príkladom konkrétnej priamej účasti občana (lepšie obyvateľa, lebo nemusí mať štátnu príslušnosť SR) na správe vecí verejných (v tomto prípade na lokálnej miestnej úrovni) formou osobného podielu pri tvorbe plánovania činnosti obce.

Táto priama účasť obyvateľov je prejavom aktívnej participácie, ktorá je výsledkom otvoreného rovnocenného vzťahu medzi obcou a obyvateľom.

Tento rovnocenný vzťah je nutné budovať a rozvíjať rôznymi formami a spôsobmi. Aj preto je v tomto texte popis nielen samotnej participácie obyvateľov na tvorbe PHSR, ale širší popis najrôznejších foriem účasti a zapájania sa obyvateľov do rôznych aktivít v prospech

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

zveľadania obce a v prospech lepšieho, dôstojnejšieho a plnohodnotnejšieho života jej všetkých obyvateľov.

Inak povedané, participácia obyvateľov na tvorbe PHSR je iba jednou konkrétnou formou aktívneho zapájania sa obyvateľov do aktivít v prospech rozvoja vlastnej obce.

Reálny život a skúsenosti z terénu, však jednoznačne ukazujú, že možnosti rozšírenia participácie občana na veciach verejných majú podstatne širší kontext a ďaleko mnohotvárnejšie formy. Veľmi detailne o tom písali napr. Peter Spáč a Dušan Sloboda vo svojej štúdii *Municipalizácia, volebný systém a možnosti participácie v miestnej samospráve na Slovensku* (Spáč – Sloboda, 2014): Podľa ich štúdie, sa participácia alebo zapojenie občana do veci verejných na lokálnej – samosprávnej – úrovni dejú v týchto formách:

- Účasť verejnosti na rokovaní zastupiteľstva
- Účasť verejnosti na rokovaní komisií a rady
- Verejné pripomienkové konanie
- Občianska iniciatíva voči zastupiteľstvu
- Občianska interpelácia
- Petície
- Zhromaždenia obyvateľov obce
- Miestne referendá
- Aktívne informovanie verejnosti
- Participatívny rozpočet ako nástroj aktívneho zapojenia verejnosti
- E-demokracia a e-participácia

(podľa: Sloboda Spáč – Sloboda, 2014)

Zapojením občana do tvorby verejných politík sa priamo zapodieva aj dokument spracovaný Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, ktorým je Metodika tvorby PHSR, v rámci ktorej v dokumente Prílohy k Metodike tvorby Programov hospodárskeho a

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC sú aj formuláre, medzi ktorým je aj jeden, ktorý sa priamo venuje metódam zapojenia verejnosti do prípravy PHSR. Ide o formulár Ú3 (Metodika 2016).

Uvedený formulár nižšie uvádzame v plnom znení.

Formulár Ú3 Metódy zapojenia verejnosti do prípravy PHSR

Metóda	Informovanie verejnosti	Získavanie názorov verejnosti	Zohľadnenie názorov verejnosti
Tlačené materiály	X		
Verejné informačné tabule	X		
Letáky rozdávané na verejných podujatiach	XXX		
Letáky rozposielané verejnosti priamo	X		
Zrozumiteľne, jednoducho napísaný bulletin	XX		
Informačné formuláre, tabuľky údajov, infografika	XXX		
Brožúra s dotazníkovou kartičkou na zadnej strane, ktorú je možné odoslať	XXX	XX	X
Technické správy /napríklad EIA/	XXX		
Listy (priama pošta)	X		
Plagáty	X		
Pútač	XX	X	
Výstavky a expozície na verejných miestach	XX	XX	X
Internetové stránky – vrátane verejných pripomienok tzv. chatrooms; sociálne siete	XX		
Využitie existujúcich médií			
Účasť na miestnych aktivitách a podujatiach	XX	X	
Zverejňovanie informácií v miestnej tlači	XXX		
Novinové články a príspevky členov pracovných skupín, vyjadrenia expertov	XXX	XX	
Tlačové konferencie	X		
Stretnutia	XX		
Vystúpenia v obecnom rozhlase/televízii	XXX		
Reklama	XX		
Informačné služby			
Telefónna informačná linka	X	XX	X
Dni otvorených dverí	XX	X	
Návštevy lokalít (podobných obcí)	XX	XX	
Informačná kancelária s vyškolenými pracovníkmi	XX	X	
Stretnutia			
Stretnutia s kľúčovými ľuďmi/skupinami	XX	XX	X
Ťažiskové skupiny (reprezentatívne skupiny predstavujúce verejnosť)	X	XXX	
Verejné stretnutia	XX	XXX	X
Návšteva v dotknutom území	X	X	X

Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad**

Verejné semináre	X	XXX	
Verejné vypočutie	XX	XX	X
Verejné vypočutie (s odbornou skupinou)	XX	XXX	X
Využitie miestnych ľudí na získavanie názorov	X	XXX	XX
Brainstormingové stretnutia s verejnosťou	X	XX	XXX
Rozhovory a prieskumy			
Dotazník pre záujmové skupiny	X	XXX	
Dotazník pre širokú verejnosť	X	XX	
Prieskumy verejnej mienky	X	X	
Poradné skupiny			
Miestne poradné skupiny	X	XXX	XX
Odborné poradné skupiny	X	XX	XXX
Pracovné skupiny	X	X	XXX
Riešenie problémov a metódy na dosiahnutie konsenzu			
Využitie odborníkov vyškolených v metódach zapájania verejnosti	XXX	XX	XX
Využitie nezávislého moderátora/facilitátora	XXX	XXX	XX
Brainstorming	X	XX	XXX
Nezávislí experti poskytujúce poradenské služby	X	XXX	XXX
Rokovanie bez prítomnosti moderátora/facilitátora	XX	X	XXX
Rokovanie za prítomnosti moderátora/facilitátora	X	XX	XXX
Iné aktivity			
Vzdelávacie programy na vybrané témy (kľúčové, kritické)		XXX	X
Spracovanie a vyhodnotenie prípadových štúdií		XXX	

X – možné, XX – odporúčané/vhodné, XXX – veľmi vhodné, vysoko odporúčané

Zdroj: vlastné spracovanie

Poznámka

Formulár má byť upravený podľa vlastného výberu zvolených participatívnych metód pri príprave PHSR s dôrazom na konkrétne podmienky obce, VÚC.

(Metodika 2016)

PÁR POZNÁMOK NA ZÁVER

Pri zapojení občanov do tvorby verejných politík, musia zainteresované inštitúcie, resp. zainteresované osoby hľadať okrem zaužívaných a osvedčených metód aj neformálne a neštandardné metódy a formy, ktoré budú vždy vychádzať z miestnych potrieb a špecifik. Vzhľadom na vyššie uvedené nie je možné poskytnúť návod ako tieto metódy hľadať a definovať, ale je možné uviesť niekoľko ďalších príkladov, ktoré= by sa mohli stať pre ostatných inšpiráciou.

Veľmi sa osvedčil prístup, resp. permanentná filozofia starostu Spišského Hrhova Vladimíra Ledeckého , ktorá by sa jednou vetou dala zhrnúť: „*vždy otvorené dvere na úrade pre každého obyvateľa*“, to znamená inak povedané: „Sme tu pre Vás a pomôžeme Vám zrealizovať každý Váš nápad a návrh“. Vďaka takémuto prístupu sa v obci zrealizovalo množstvo dobrých nápadov a myšlienok – výroba drevených sôch, čítanie rozprávok, pochod za práva kôz a oviec, a mnoho ďalších. (Viac pozri Mušinka 2012, Mušinka 2016, Mušinka - Pollák 2018).

Jednoznačne s ukazuje ako veľmi vhodné, venovať zvláštnu pozornosť špecifickým sociálnym a etnickým skupinám v obci – nemáme na mysli iba Rómov, ale aj zdravotne postihnutým, seniorom, deťom a pod. Aktívna miestna škola môže zapojiť deti nie len do kultúrnych a športových aktivít v obci ale aj do tvorby verejných politík. V Spišskom Hrhove deti v rámci základnej školy pravidelne debatujú, a pracujú nad víziou ako by mala vyzeráť ich obec v budúcnosti, sprevádzajú veľmi časté návštevy a turistov po obci – robia im sprievodcov, pripravujú verejné prezentácie obce a pod.

Pri hľadaní sa veľmi osvedčuje používanie skôr neformálnych foriem komunikácie – namiesto dotazníkov, ankiet, rôznych prieskumov, využívať napr. miestny neformálny brainstorming. Vo Spišskom Hrhove sa ukázala ako veľmi životaschopná aktivita tzv. ulicovce. Ide o to, že obec sa neustále značne rozrastá, pričom tradičné formy komunikácie sa ukazujú ako nie vždy efektívne. Ľudí je veľa, navzájom nie sú príbuzensky spojení, vzájomne sa nepoznajú. Preto

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

sa samospráva rozhodla, organizovať pravidelne tzv. ulicovce, čo je v podstate spoločné stretnutie obyvateľov jednej ulice na ktorom si títo pripravia spoločné občerstvenie a posedenie. Prísť na toto stretnutie môže ktokoľvek z obce, ale primárne ide o tom, aby sa ľudia z tejto ulice vzájomne spoznali a začali medzi sebou komunikovať. V inej obci (Žalobín, okr. Vranov nad Topľou), napríklad časť peňazí určených na zveľaďovanie obce, využili na financovanie súťaže o najkrajšiu predzahrádku. Výsledkom bola skutočnosť, že obec sa v krátkom čase kompletne obnovila a skrášila, lebo každá domácnosť sa chcela pred ostatnými „ukázať v tom najlepšom svetle“. Očakávaný finančný prínos z prípadnej výhry, pritom nezohrával žiadnu podstatnú úlohu.

A podobných príkladov by sa dalo uviesť ešte podstatne viacej.

Je na Tebe čitateľ, aby si svojou aktivitou a svojimi nápismi prispel ku zlepšeniu komunikácie vo svojej obci a ku podpore aktivít rôzneho druhu vo svojej obci. Dôsledkom bude zmysluplný rozvoj Tvojej obce pre potreby, spokojnosť a dôstojný život Teba samého a taktiež všetkých obyvateľov Tvojej obce.

LITERATÚRA

- Bourdieu, P. (1998) *Teorie jednání*. Praha: Karolinum.
- Horák, O. (2019) *Skúmala, ako motivovať zamestnancov. Ľuďom zďaleka nejde len o peniaze, vraví študentka psychológie*. Dostupné on-line: <https://dennikn.sk/1464381/skumala-ako-motivovat-zamestnancov-ludom-zdaleka-nejde-len-o-peniaze-vravi-studentka-psychologie/?ref=tit>
- Kandert, J. (2004). *Každodenní život vesničanů středního Slovenska v šedesátých až osmdesátých letech 20. století*. Praha: Nakladatelství Karolinum.
- Klimovský, D., 2008: *Občianska participácia v procese tvorby verejnej politiky a jej formy a nástroje v slovenských podmienkach s osobitným zreteľom na komunálnu a regionálnu úroveň*. In: (ed. Kráľová, Ľ.) *Genéza a tvorba verejnej politiky na Slovensku*. Prešov, ISBN 978-80-85357-06-6, EAN 9788085357066, s. 359.
- Maciak, Ľ., Maciaková, J., Pollák, M., 2007: *Rozvoj obce – a každý môže byť starostom*, ETP Slovensko, Levoča, ISBN 80-969157-3-9
- Metodika tvorby Programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC (2016). Prílohy. Inštitút priestorového plánovania, Bratislava. Dostupné on-line: <https://www.nro.vicepremier.gov.sk/regionalny-rozvoj/>
- Mušinka, A. (2012). *Podarilo sa. Príklady úspešných aktivít na úrovni samospráv smerujúcich k zlepšeniu situácie Rómov*. Prešov, Vydavateľstvo Prešovskej univerzity. 216 str. ISBN 978-80-555-0531-2.
- Mušinka, A. (2016). *Obec Spišský Hrhov – model úspešne fungujúcej obce v procese reformy verejnej správy a v kontexte multikultúrneho spoluzitia*. Bratislava, SFPA. 29 str., ISBN 978-80-89356-59-1.
- Mušinka, A. – Pollák, M. (2018). *Darí sa. Úspešne príklady obcí v spolunažívaní s Rómami*. Levoča, Občianske združenie KRÁSNY SPIŠ. 88 str. ISBN 978-80-89975-00-6.
- Olexová, C. (2006) *Ako komunikovať efektívne*. Dostupné on-line: <https://www.epi.sk/odborny-clanok/Ako-komunikovat-efektivne.htm>

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

Spáč, P. –Sloboda, D. (2014) *Municipalizácia, volebný systém a možnosti participácie v miestnej samospráve na Slovensku*. Komunálne výskumné a poradenské centrum, n. o. Piešťany, Piešťany. 69 str.

Ústava Slovenskej republiky (1992), Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Dostupné on-line:
<https://www.zakonypreludi.sk/zz/1992-460>

Zákon 369/1990 (1990) *O obecnom zriadení* v znení neskorších predpisov. Dostupné on-line:
<https://www.zakonypreludi.sk/zz/1990-369>

Úrad splnomocnenca vlády SR
pre rozvoj občianskej spoločnosti

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond

*Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298,
Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF. Pilotný projekt : **Od Levoče po Spišský hrad***

Metodika participácie občanov na tvorbe strategického rozvojového dokumentu klastra obcí

Metodika participácie občanov na klastrovej-mikroregionálnej úrovni

Autor: Mgr. Alexander Mušínska, PhD.

Ilustrácie: Ing. František Guldan

Rok spracovania: 2019

Spracované v rámci pilotného projektu **Od Levoče po Spišský hrad – politiky medziobecnej spolupráce, ktorý sa realizoval v rámci národného projektu** Podpora partnerstva a dialógu v oblasti participatívnej tvorby verejných politík. ITMS: 314011M298, Operačný program: OP Efektívna verejná správa, ESF